ІСКМ
інститут соціокультурного менеджменту

Ндо-Інформ

№ 1 (53), 2017

Інформаційний бюлетень для громадських активістів

В НОМЕРІ:

УКРАЇНА: ВІДКРИТИЙ ПРОЕКТ
Децентралізація в Україні: перші результати.
Розвиток громади в умовах децентралізації, перевіреній на практиці.
Інформування про реформу не менш значиме за самі реформи.
Чи можливій розквіт громади в умовах децентралізації.
Навчаємо дітей основам децентралізації.
Фінансова децентралізація: виклики та можливості.
Розвиток народної творчості в обєднаних територіальних громадах Хмельниччини.Реалії сьогодення та перспективи розвитку.
Інформувати про децентралізацію необхідно на місцях.
ДУМКА ЕКСПЕРТА
Леонід Жовтило: децентралізацію схвалюю і підтримую своєю роботою!
Як підвищити якість освіти в умовах децентралізації.
Громадяни мають розуміти, що вони і є реформа.

В об'єктиві: громадське життя

"Реформи не для людей, а з людьми"

ІСКМ

Редактор:
Олена Кваша

Члени редакційної ради:
Лев Абрамов
Тамара Азарова
Оксана Гур'янова

Дизайн:
Анастасія Шевченко
Оксана Набока

Верстка:
Оксана Набока
Ліпія Абрамова

Адреса редакції:
м. Кропивницький
вул. Олега Ольжича, 75-а, оф.1

E-mail: adm.iscm@gmail.com

Веб-сайти: www.lacenter.org.ua
www.lac.org.ua

Видання розраховане на активістів громадських організацій, працівників закладів культури, посадовців органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, журналістів та всіх, хто цікавиться суспільним життям сучасної України.

Надіслані матеріали не рецензуються та не повертаються. Редакція може не поділяти точку зору автора та не відповідає за фактологічні помилки, які він допустив.

Якщо ви бажаєте отримувати бюлетень або інші видання ІСКМ, просимо надсилати електронною поштою офіційні листи-заявки за підписом керівника вашої організації або структурного підрозділу на адресу adm.iscm@gmail.com.

Видання розповсюджується безкоштовно.

Листування тільки на сторінках видання. Думки висловлені у виданні належать авторам і можуть не співпадати з офіційною позицією ІСКМ.

Бюлетень видається з 1999 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КГ № 522/99 Р

Видання засноване
Інститутом соціокультурного менеджменту

© Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ)

Вітаю читачів «НДО-інформ»!

Цього разу пропонуємо до вашої уваги добірку інтерв'ю з представниками громадських організацій з різних куточків України, а також авторських матеріалів про процес децентралізації в нашій країні. Сьогодні реформа децентралізації є з ключових в нашій країні. В громадському секторі реформа також отримала переважно високу оцінку та визнання важливості. Сьогодні багато громадських активістів та лідерів беруть участь в процесах створення об'єднаних територіальних громад, створюють умови для місцевих дискусій, пошуку рішень в питаннях розвитку території, допомагають отримувати нові знання щодо нетипових для місцевої влади методик роботи з громадами. Сміливо можна сказати, що громадські лідери є партнерами для реформаторів.

Залучити громадськість до прийняття рішень – одне із завдань реформи, і в цьому сегменті досвід громадського сектору, знання із соціальної анімації, що мають спеціалісти центрів місцевої активності, закладів культури мають забезпечити необхідний для успішної реалізації реформи рівень синергії. І саме в цьому процесі, як ніколи, на нашу думку, важлива особистість.

Громадам потрібні лідери, які будуть діяти та надихати своєю активністю, залучатимуть до роботи інших. Громадський сектор, на мою переконання, готовий до таких викликів і має свої пропозиції. В цьому номері є хороші приклади взаємодії влади та громадськості, історії громадських активістів, які сьогодні, в нових умовах, опікуються розвитком своїх громад. Власне, це реальні справи, які підтверджують прагнення українців жити краще, вчитися, використовувати свої повноваження, отримати ресурси, впливати на владу і бути владою.

Наша команда презентує вам, шановні читачі, черговий випуск бюлетеня з тематики «децентралізація». Ми висловлюємо вдячність всім, хто сьогодні дотичний до процесу реалізації реформи і знаходить час для висвітлення своєї діяльності, оскільки правило «краще інформувати, ніж пояснювати» актуальне завжди, і особливо - в реформах.

З повагою,
Олена Кваша,
редактор «НДО-Інформ»

Бюлетень «НДО-Інформ» був представлений Інститутом соціокультурного менеджменту (ІСКМ) в межах проекту «інформаційна підтримка реформування місцевого самоврядування» за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках проекту «Просування реформ в регіони», що виконується Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) у співпраці з «Європейською правдою».
Відтворення та використання будь-якої частини цього видання у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб дозволяється за умови відповідного посилання на оригінальне джерело.

ЗМІСТ

Децентралізація в Україні
Олександр Солонтай, керівник програми практичної політики, експерт Інституту Політичної Освіти (м. Київ).....2

Розвиток громади в умовах децентралізації, перевірений на практиці
Наталія Онипсенко, службовець по інвестиціям та програмах розвитку в Маловисківській міській раді (м. Мала Виска, Кіровоградська обл.).....4

Інформування про реформи не менш значиме за самі реформи
Олена Кваша, автор та ведуча проекту «Децентралізаційний марафон» в ефірі Кіровоградської обласної філії Національної суспільної телерадіокомпанії України; перший заступник директора виконавчого філії..... 5

Чи можливий розквіт громади в умовах децентралізації
Олександр Корінний, голова Асоціації об'єднаних територіальних громад, Новоукраїнський міський голова Кіровоградська область), тренер DESPRO - Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні».....7

Навчаємо дітей основам децентралізації
Вікторія Жовтило, координаторка проектів ГО "Фонд розвитку ініціативи громади" (м. Мала Виска, Кіровоградська область).....10

Фінансова децентралізація: виклики та можливості
Наталія Винниченко, кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС», громадська активістка, м. Суми 11

Розвиток народної творчості в об'єднаних територіальних громадах Хмельниччини. Реалії сьогодення та перспективи розвитку
Анатолій Бєлєванцев, виконуючий обов'язки директора Хмельницького обласного науково-методичного центру культури і мистецтва, заслужений діяч мистецтв України, м. Хмельницький.....13

Інформувати про децентралізацію необхідно на місцях
Анастасія Шевченко,асистентка проектів Інституту соціокультурного менеджменту.....15

Леонід Жовтило: децентралізацію схвалюю і підтримую своєю роботою
Леонід Жовтило, виконавчий директор громадської організації "Фонд розвитку ініціативи громади" (м. Мала Виска, Кіровоградська область), експерт з питань місцевого самоврядування.....17

Як підвищити якість освіти в умовах децентралізації
Айдер Сеїтосманов, експерт шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні», (м. Київ) 21

Громадяни мають зрозуміти, що вони і є реформа
Ірина Чемерис, депутат Кіровоградської обласної ради, голова постійної комісії обласної ради з питань охорони здоров'я та соціальної політики, директор Олександрійського районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.....25

Децентралізація в Україні: перші результати

Олександр Солонтай - керівник програми практичної політики, експерт Інституту Політичної Освіти (м. Київ).

- В чому полягає сутність децентралізації?

Кожен розуміє цей процес по своєму. Для мене це, в першу чергу, створення дієвого та сильного самоврядування, що полягає в можливості «на місцях» вирішувати наболілі питання життя громади. В попередні роки Україна була настільки централізована, що навіть елементарні рішення ухвалювалися десь «на горі». Уряди, президенти та губернатори могли більше вирішити, ніж самі мешканці міста, чи села. Таким чином, всі процеси в громадах були і до цього часу залишаються централізовані. Мета ж децентралізації ліквідувати відірваність влади від людей, дати свободу громадам та фінансові ресурси, щоб жителі міст та сіл насправді самостійно визначали подальшу долю громади.

- Чи існують ризики для держави та громад в процесі децентралізації в цілому? Якщо так, в чому вони полягають?

Ризики значні. Багато громад та людей не готові брати на себе відповідальність за майбутнє. Дуже сильне імперське та радянське минуле, коли все вирішувалося де завгодно, але тільки не в громаді. Такі традиції мають свій значний негативний вплив. Фактично, сьогодні доводиться не тільки передавати повноваження від держави до місцевого самоврядування та до громадян, але й паралельно створювати це саме самоврядування та підтримувати зростання активності громадян. Тому процеси йдуть дуже важко, не всі люди хочуть децентралізацію, бо багато хто далі мріє про «доброго царя», який прийде та «все повирішує».

- Що гальмує реформу? Які нюанси реформи упущені, де потрібно доопрацювати?

Найбільше, окрім позиції багатьох патерналістсько налаштованих людей, реформу гальмує вертикаль адміністрацій. Вертикаль влади, а це – Адміністрація Президента, обласні державні адміністрації та районні державні адміністрації, а також в багатьох випадках районні та обласні ради, борються за власне виживання, замість поглиблення реформи. Звісно, трапляються позитивні випадки, коли керівники адміністрацій усвідомлюють, що вони мають бути головами ліквідаційних комісій адміністрації, забезпечивши передачу всього громадам міст та сіл, але, нажаль, протилежних випадків більше. Окремі голови районних державних адміністрацій домоглися зриву об'єднання сільських громад в єдину спроможну громаду навіть тоді, коли вже все йшло до спільних виборів.

Олександр Солонтай

Також є проблеми в національному масштабі. Верховна Рада тільки цього року дозволила середнім та крупним містам об'єднуватися з селами та селищами в єдині громади. Така повільність зумовлена двома факторами. Об'єктивний фактор – це добровільність окремих елементів реформи, а суб'єктивний фактор – це позиція багатьох можновладців, які не поспішають розлучатися з грошима та владою, навіть в умовах війни, коли на кону реформ загалом вся державність.

- Яка роль громадських організацій, ініціативних груп в процесі децентралізації? В чому проявляється їх активність?

Роль громадськості величезна. Люди владі не вірять, а тому розповісти правду про реформу, з усіма плюсами та мінусами можуть виключно активні громадяни. Якщо громадськість буде пасивна, то місцева влада осідатиме в руках місцевих князів, феодалів, містечкових олігархів та корупціонерів від влади, а якщо громадське суспільство буде продовжувати формуватися, то

влада по трохи переходитиме громаді. Саме тому, в своїй роботі, приділяю більше уваги громадянам, ніж навіть представникам місцевої влади!

- В чому полягає зв'язок децентралізації із вступом України до ЄС?

Прямого зв'язку немає, адже в найближчі десятиліття вступу до ЄС не передбачається. Найбільше реформа пов'язана з економічним питанням. Для того, щоб запустити місцевий економічний розвиток та посилити економічний ефект від малого та середнього бізнесу, громаді потрібно мати можливість розвиватися. Тому, створення сильного самоврядування найбільше має іншу мету – якісне життя та економічний добробут в громаді. А вже як другорядний наслідок, це розвиток всієї економіки України, що дозволяє нам мати не тільки асоційоване членство та безвізовий режим, але й отримати ступінь кандидата на вступ в ЄС.

Презентація роботи

- Чому деякі громади виступають проти об'єднання, опираються владі та фінансовим можливостям, які їм надають?

Щодо об'єктивних причин – недосконалості в чинному законодавстві. Наприклад, всі фахівці відзначають відсутність необхідних змін в земельному та містобудівельному законодавстві, де особливо цього очікують громади, які об'єдналися в єдину громаду. Але все ж таки, більше не законодавчих проблем, а інших. Небажання розвиватися та корупція. Наприклад, сільські та міські голови не хочуть прощатися з насидженими кріслами, керівники районів підбурюють їх блокувати процеси формування спроможних громад, а земельна та аграрна мафія хоче і надалі наживатися на землях за межами населених пунктів тощо.

- Яким закладам (наприклад, заклади культури, освіти, медицини тощо) реформа несе загрозу чи навпаки позитивні зміни?

На мою думку, помилково загалом розглядати медицину крізь реформу децентралізації. Певні елементи там є, але все ж таки головною має бути загальна медична реформа, а саме страхова медицина, запровадження ринку, рівність форм власності. Щодо всіх інших сфер, то вони якраз сильно пов'язані. Чим сильніше місцеве самоврядування, тим якісніше можуть працювати заклади освіти та культури, а також спорту, дозвілля, економічного розвитку, комунальної сфери тощо. Адже в місцевої громади з'являється більше коштів, більше влади та більше можливостей впливати на все, що відбувається в цих сферах. Правда, якщо говорити про стандарт середньої освіти, то він залишається загальнодержавним, тобто незалежно від того, громада бідна, чи багата, базові знання діти отримуватимуть однакові. Хоча погодьтеся, якщо громада має більше фінансів для утримання приміщень, заохочення викладачів та придбання сучасної матеріально-технічної бази, то і шансів дати якісні знання дітям буде значно більше!

- Вашу думку, що потрібно зробити, щоб процесом децентралізації займалися не тільки політики, але й громадяни на локальному рівні?

Для посилення бюджетної децентралізації слід запровадити надсилання платникам податків відомостей про те, які податки були сплачені, та які з них були направлені на школи, лікарні, дитячі садочки, ремонти доріг, утримання мерії тощо. Для посилення змін в земельній сфері – необхідно посилити покарання за порушення чиновниками та місцевими депутатами в сфері земельних відносин, наприклад, за не оприлюднення інформації або гальмування приватизації, оренди, переоформлення. Для посилення в сфері ЖКГ – потрібно вдосконалити закон про ОСНи.

Для всього цього потрібні всеукраїнські зміни. Але разом з тим, багато чого можна зробити і на місцевому рівні. Наприклад, для посилення бюджетної децентралізації можна відкрити кошториси та бюджети шкіл, садочків, лікарень перед батьками та пацієнтами та запровадити

обов'язковість їх обговорень. В земельній сфері необхідно на місцевому рівні запровадити більшу прозорість та чіткість в роботі місцевих рад та земельних комісій.

Щодо житла та будинків, то на місцевому рівні можна ухвалити рішення про необхідність створення ОСББ для отримання допомоги в ремонті за бюджетний рахунок, а також стимулювати створення будинкових, квартальних та мікрорайонних комітетів через надання грошей та повноважень мешканцям.

В таких містах, як Кропивницький, Кременчук, Дніпро, Кривий Ріг та інші, також слід не забирати повноваження в районних рад міста, а навпаки передавати їм можливості або ж замінити їх на органи самоорганізації мікрорайонів, тобто владу в місті потрібно передавати громаді, а не збирати в одній мерії.

Нині бюджет участі потребує наявності кваліфікованих, обізнаних громадян, які можуть визначати головні потреби громади, писати проекти, що спрямовані на покращення життя громади, як відомо, відсоток проінформованих і орієнтовних у темі громадян доволі малий, в чому причина та як її вирішити?

Платникам податків потрібно чітко показувати, які податки сплачені та куди гроші пішли. Також дуже сильно допоможе деталізація видатків місцевого бюджету, відкриття кошторисів всіх комунальних та державних установ. Можна почати з елементарного – розглянути кошторис школи на зборах трудового колективу педагогів або відкрито обговорити детальний бюджет університету на трудових зборах та засіданні вченої ради. Те ж саме слід робити в лікарні, поліції, ПТУ тощо.

Публічні кошти, тобто сплачені податки, повинні стати реально відкритою інформацією, а не тільки теоретично. Також дуже сильно допоможе формування наглядових рад за участю активних громадян та споживачів послуг в кожному комунальному підприємстві та установі. Якщо залучати людей, то вони швидко розберуться з фінансами громади, частина комунальних підприємств перестане бути збитковою, бо там немає ніякої складної математики!

- Охарактеризуйте, будь ласка, перебіг реформи децентралізації в Кіровоградській області?

Область помітно відстає від лідерів, але, по-перше, і не пасе задніх, а по-друге, вже має кращі практики, які достойні вивчення в інших регіонах. Ситуація, як всюди – в одних районах та громадах користуються на повну новими можливостями, а в інших «гальмують на повну».

Найскладніша ситуація в великих містах – Кропивницький, Олександрія, Знам'янка, оскільки вони отримали значні фінансові надходження, але кошти ці тимчасові. Якщо сьогодні бюджети, в основному, спрямовуються на проїдання, то завтра цих коштів взагалі не буде. Як наслідок, ефект від децентралізації значно менший, ніж міг би бути. Як це виправляти?

Потрібно кошти спрямовувати не на ремонти, а на заходи з стимулювання економічного зростання. Можна будь-яку суму освоїти та витратити на ремонт і різні соціально-економічні програми, а можна підійти до коштів раціонально. Зокрема, вкласти їх так, щоб завтра громада стала багатшою, а тоді і ремонтів можна буде зробити більше!

Спілкувалася Анастасія Шевченко

Розвиток громади в умовах децентралізації перевірений на практиці

Наталія Онипсенко - службовець по інвестиціям та програмах розвитку в Маловисківській міській раді (м. Мала Виска, Кіровоградська обл.).

На мою думку, найголовнішою перевагою від утворення об'єднаної територіальної громади є те, що гроші громади працюють на потреби людей і розвиток території. Податки залишаються в громаді і вона за їх рахунок розвивається.

Виконавчий комітет міської ради самостійно планує та сприяє місцевому економічному розвитку, вирішує питання розвитку та утримання інфраструктури об'єднаної громади, планує розвиток території громади, вирішує питання забудови території громади, благоустрою територій, житлово-комунальних послуг, утримання об'єктів комунальної власності, функціювання сфер соціальної допомоги, середньої, дошкільної та позашкільної освіти, культури та фізичної культури й спорту.

Відповідно до проекту «Стратегічного плану розвитку території», наша громада планує в найближчі роки розвивати такі сфери:

Наталія Онипсенко

1. Екологія, підтримка енергетичної ефективності та розвиток відновлюваних джерел енергії;

2. Всебічна підтримка сільськогосподарської та інші види господарчої діяльності;

3. Розвиток освіти, культури та підтримка інституцій громадянського суспільства;

4. Підтримка зеленого туризму на основі історичних традиції;

5. Вдосконалення надання публічних послуг та розвиток інфраструктури.

У 2016 році громадам була надана Державна субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад. Наша, Маловисківська міська об'єднана територіальна громада, отримала субвенцію у розмірі 4 877,3 тис. грн.

На ці кошти реалізовано шість проектів: зроблені капітальні ремонти у двох міських школах (утеплення з заміною дерев'яних віконних конструкцій на металопластикові – ЗШ №4 та капітальний ремонт системи водопостачання та водовідведення – ЗШ №3); впроваджено енергозберігаючі технології в будівлі дитячо-юнацького центру «Вись» (заміна дерев'яних віконних конструкцій на металопластикові, зовнішнє утеплення стін та заміна даху), в якому навчаються діти з територій усієї громади, в тому числі сільських; проведено капітальний ремонт, впроваджено енергозберігаючі технології в системі водопостачання села Паліївка (Кіровоградська обл.); проведено капітальний ремонт благоустрою головного фасаду ДНЗ «Ромашка»; проведено капітальний ремонт доріг комунальної власності в населених пунктах Маловисківської міської ради.

Значна частина коштів міського бюджету витрачається на розвиток зазначених сфер.

Після об'єднання, громада змогла направити свої сили на те, що давно потребувала, і не збирається зупиняється на досягнутому. І на моє переконання, якщо одна громада змогла досягти реальних результатів, на її прикладі й інша громада також зможе досягти позитивних змін.

Матеріал підготувала Наталія Онипсенко

Інформування про реформи не менш значиме за самі реформи

Олена Кваша – автор та ведуча проекту «Децентралізаційний марафон» в ефірі Кіровоградської обласної філії Національної суспільної телерадіокомпанії України; перший заступник директора виконавчого філії.

Питання реалізації реформ цікавлять журналістів з різних видань, це те, що викликає інтерес читачів, глядачів й слухачів, тому увага цим процесам, безумовно, приділяється.

В програмах Кіровоградської обласної філії Національної суспільної телекомпанії України також цій темі надано пріоритетність, але окрім новин та ток-шоу з актуальних питань реалізації реформ, створено окремий проект в рамках вечірньої студії «КІТ», що покликаний системно інформувати глядачів та слухачів саме про перебіг децентралізації.

Основні аспекти цього процесу, роз'яснення фінансових та юридичних питань; це також і майданчик для критики, прямих та не зовсім зручних для влади запитань, адже процес

проходить не просто і має певні «гострі» кути.

Про ці сторони децентралізації, на моє переконання, також необхідно говорити, адже замовчування проблем не призведе до їх вирішення, тільки сприятиме гальмуванню процесів.

Це розуміють й ті експерти, представники громадських організацій, відповідальні особи від органів влади, які готові до ефірів, беруть участь в записах, відповідають на питання. Це хороша практика співпраці різних секторів на одній

Олена Кваша

(телевізійній) платформі.

На даний час, є план - поглиблювати цей досвід і запровадити ще декілька майданчиків з оперативною інформацією про реформи, їх місцевий аспект, з можливістю зв'язку глядачів і слухачів з експертами.

Покрокове інформування, роз'яснення та можливість отримати реакцію та інформацію від споживачів державних послуг - формула, яка, на мій погляд, може сприяти і поліпшенню якості процесу реформи, забезпечити дотичність громади до процесів державотворення, надати можливість впливати на процеси.

Проте, не всі відповідальні за впровадження тієї чи іншої реформи готові до викликів медійного характеру, не всі структури мають відповідних фахівців з питань організації зв'язків з громадськістю, інколи така співпраця має тільки Інтернет-формат.

Власне, на мою думку, поліпшувати цю сферу роботи необхідно, вишукувати найбільш ефективні шляхи інформування громад – також; запрошувати до державного сектора фахівців із зв'язків з громадськістю з новими форматами роботи – також.

І, найголовніше, здійснити реформу успішно – і не інформувати вчасно про її формат, причини, очікувані результати - дуже складно. Якою б не була хороша ідея, міфи, які виникають в процесі її реалізації (інколи і сама реалізація) від відсутності інформації, як правило, призводять до невілювання цієї ідеї.

Ілюстрацією даної тези є несвоєчасність, на мою думку, державної інформаційної кампанії в Україні (2006-2007рр.) на підтримку євроатлантичної інтеграції дала грунт для утворення досить стійких міфів про Альянс, з чим протягом тривалого періоду довелося боротися фахівцям із відповідного Департаменту НАТО Міністерства закордонних справ України та громадським активістам.

Інформування про реформи, на мою думку, не менш значиме за самі реформи. І до цього також потрібно готуватися, поліпшувати якість цієї роботи, а від процесу децентралізації хотілось би отримати константу для всієї країни: будь-яка реформа має відбуватися за участі людей, а не для людей. Це те, про що часто говорять наші глядачі, коли телефонують нам в ефір, власне, на цьому принципі й базується децентралізація.

Матеріал підготувала Олена Кваша

Чи можливий розквіт громади в умовах децентралізації

Олександр Корінний — голова Асоціації об'єднаних територіальних громад, Новоукраїнський міський голова Кіровоградська область), тренер DESPRO - Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні».

Все, що ми робимо у себе в громаді, все, що намагаємося зробити позитивно, ми маємо зробити за одним принципом за яким працюють лікарі – головне не нашкодь. Я практик і наша робота базується ще на одному принципі – все, що не можна вирішити по закону, можна вирішити по-людськи. На жаль, на мою думку, не всі наші закони написані так, що можна добру справу зробити.

Законодавство сьогодні не встигає за децентралізацією. Механізмів, які допоможуть «народити» регіональних лідерів не має. Тому децентралізація це ще один шанс «народити» і спробувати підготувати лідерів, надавши їм більше повноважень. Що для мене децентралізація – це зміна системи місцевої влади, яка притягне за собою і кращу освіту, і кращі послуги, і ресурси. Ми в цьому році перше, що зробили – провели конкурс міні-грантів і виділили 100 тисяч гривень на проекти. 31 березня 2017 року відбулося засідання конкурсна комісія, ми отримали 10 проектних заявок на загальну суму 240 тис. грн., а виділено тільки 100 тис. грн. Конкурсна комісія порадилася між собою і визначила, що всі проекти є дуже важливими для громади, це те, що потрібно людям. На сесії вирішено виділити ще 140 тисяч. грн. з бюджету громади і профінансувати всі 10 проектів.

Коли ми писали стратегію розвитку громади, то запрошували в комітет по стратегічному плануванню для роботи всіх, хто цього бажає. Кожен громадянин мав право бути членом цього комітету. Чотири експерти тільки спрямовували, корегували, а саму стратегію писали громадяни. Зараз вони її знають і впроваджують. Рішенням Новоукраїнської міської ради затверджено стратегію розвитку Новоукраїнської ОТГ. Термін реалізації заходів, передбачених стратегією, розрахований на 10 років. Найактуальніші завдання будуть реалізовані протягом 2017-2019 років. У нас є моніторинговий комітет, який слідкує за виконанням стратегії.

Я побачив справжню діяльність громадських організації у нашій громаді, які вміють писати проекти, думають про розвиток і націлені конструктивно. Сьогодні разом зі мною працюють у виконкомі нові люди, про яких я раніше нічого не знав. Зокрема, Білокоз Людмила Віталіївна, працює на посаді, яку ми спеціально створили — заступник голови з регіонального розвитку по залученню інвестицій. Вона за місяць написала три мікропроекти. Ще до нашої команди приєдналося багато працівників саме з числа тих, які працювали

Олександр Корінний

у комітеті зі стратегічного планування. Тому громада, при правильному підході, отримала набагато кращі ресурси ніж раніше. Сьогодні ми проводимо фестивалі, реконструюємо ті майданчики, на які вказують громадяни нашої громади. Шансів бути не почутими просто не має.

На жаль, у нашої громади є втрати - в зоні АТО загинуло чотири наших земляки і для увічнення їх пам'яті ми заснували Алею слави. Громада постійно дбає про сім'ї загиблих, надає їм моральну підтримку і матеріальну допомогу.

Нашу громаду торкнувся і процес декомунізації. І ми уникнули вандального знесення пам'ятників комуністичним лідерам, оскільки зносити чи не зносити вирішує вся громада, а не окрема кількість людей. Після схваленого рішення на сесії, відбувся демонтаж. Ми єдина громада в Україні, яка зняла Леніна на вимогу комуністів. Ніхто не бив, ніхто не валяв, в громаді був досягнутий консенсус. Спираючись на польський досвід, на цьому місті ми поставили пам'ятник Т. Г. Шевченко, вага якого всього 47 кг, він виготовлений із крихт мармуру (матеріали привезли з Німеччини та Польщі). Розділений на три частини пам'ятник нам надіслали «Новою поштою». Процес встановлення пам'ятнику проходив таки чином – почергово ставилася кожна частина пам'ятнику і заливалася бетоном. Даний пам'ятник обійшовся місту всього у 48 тис. 500 грн. За фінансової допомоги місцевих підприємців покладено плитку та відновлено площу біля пам'ятнику.

Нагородження призами клубу "Шкіряний м'яч"

Ми пишаємося створенням Центру розвитку ініціатив молоді Новоукраїнської громади при РЦДЮТ «ЗОРІТ». Ініціативні люди запропонували написати проект по відновленню старого приміщення Центру дитячої та юнацької творчості, яке вже розсипалося, і відродити роботу самого Центру. Проект реалізувався, центр був повністю відновлений, зараз в ньому є все необхідне обладнання - два проектори та монітор, сучасні меблі, які трансформуються і зручні для людей з обмеженими можливостями, сучасний та якісний ремонт у стилі державного кольору. Це був перший проект, що реалізувався за кошти грантодавців. В центрі проводяться методичні засідання вчителів, громадські форуми, зустрічі гостей, навчання молоді та старшокласників. Я працюю зі старшокласниками як тренер, де розповідаю їм «що таке децентралізація, як її правильно здійснювати», також ми разом пишемо проекти. Старшокласники написали 6 цікавих проектів, самі ж своїм голосуванням вибрали один, який ми в цьому році реалізовуємо – проект «Будівництво ультрасучасного баскетбольного майданчику». Коли проект вже був детально розроблений діти, дбаючи про людей з інвалідністю, запропонували встановити на майданчику ще й огорожу і рухомі щити. Ми, дорослі, чомусь це не врахували, але потім все виправили, бо вважаємо зауваження школярів слушними! Адже ми впевнені, що цей майданчик буде заповнений і там завжди будуть люди.

Групи дітей, чиї проекти не пройшли, знають, що вони будуть реалізовані в наступному році. І це є наше майбутнє, цих дітей потрібно вчити писати проекти, розповідати як і що потрібно правильно робити. Адже вони вже не підуть голосувати за кілограм гречки, вони вже розбираються за що відповідає місцевий депутат, чи президент.

Ми облаштували місцевий центральний стадіон «Колос». Раніше на ньому вигулювали собак і люди ходили вздовж усе поле на роботу. Стадіон був переданий в оренду приватній фірмі, потім там утворився ринок. На сьогоднішній день, ми забрали стадіон у комунальну власність, у прибудові стадіону замінили вікна на металопластикові, зробили душові кімнати, відремонтували тренувальний зал для греко-римської боротьби, замінили пластикові сидіння. Стадіон реконструйовано силами соціально-відповідального бізнесу, депутатів різних рівнів, тренерів ДЮСШ та батьками вихованців. Задля приведення поля до ладу, влада купили тракторець, який косить траву, тож зараз

здійснюється обкошування газону та організовано його системні полив. Активізація внутрішнього ресурсу це найголовніша позитивна реакція й перевага децентралізації — ми можемо вчити дітей, ми можемо розвивати бізнес, ми можемо розвивати громади.

У нас в місті довго не було спортивного залу. Колись спортивну школу прилаштували в приміщенні старої церкви, потім в 90-х роках, коли Україна стала незалежною, всі храми віддали назад, відтоді ми не мали спортивної школи. Тому на базі будинку культури ми створили дитячо-юнацьку спортивну школу. Сьогодні ми маємо відремонтований зал, де проводимо різні спортивні змагання.

Ми провели перший конкурс на посаду директора Новоукраїнської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 4, що відбувся 1 березня 2017 року. Кандидати представили перспективні плани розвитку школи на один та п'ять років, а також відповіли на запитання членів конкурсної комісії. Після дискусії та обговорення проектів, планів, озвучених кандидатами, шляхом таємного голосування члени комісії визначили переможця конкурсу. На сесії міської ради кандидатуру директора було погодження.

В центральній частині нашого міста ми зробили Wi-Fi зони. В громаді розпочалося будівництво електростанції, реконструкція водопровідних та каналізаційних мереж, ремонт тротуарів. Ми сьогодні підтримуємо тих, хто створює ОСББ. Ті хто вже створив ОСББ отримали 50 тисяч гривень на комунальні потреби. Також в громаді є приміщення старого цегельного заводу, сьогодні ця ділянка розчищена, чекаємо на цікаві пропозиції від інвесторів.

На території нашого міста є історична пам'ятка — Млин Зігварда Варшавського. Відповідно до рішення сесії Новоукраїнської міської ради, будівля взята в комунальну власність, в минулому році (жовтень, 2016) ми провели аукціон, на якому отримали 82 тисячі гривень за приміщення і 60 тисяч гривень за земельну ділянку. Станом на сьогодні, вже є затверджений проект, що передбачає будівництво готельно -ресторанного комплексу із збереженням історичної пам'ятки. Проект ухвалений та підтриманий Міністерством культури України. Місцевий підприємець вже розпочав будівництво готелю – на першому поверсі буде ресторан, на всіх інших поверхах буде готель, оскільки на думку нашої громади, місту потрібен сучасних готель.

Починаючи з минулого року, ми поступово здійснюємо ремонт доріг, робимо ландшафтний дизайн вулиць. Спільно із радіозаводом «Радій» (м. Кропивницький) проводимо експеримент з освітлення вулиць – ми встановлюємо енергозберігаючі світлодіодні ліхтарі.

Жоден з дитячих майданчиків не поставлений комунальним підприємством. Все, що робиться без людей, без населення громади – руйнується. А все, що робиться своїми руками – служить довго. З місцевого бюджету ми не виділи ні копійки – освітлення майданчиків забезпечив радіозавод «Радій», народний депутат на день міста подарував нам дитячі майданчики, громадяни, що написали проекти по облаштуванню цих майданчиків, облаштовують їх самі. Тепер поряд з'являються столи, бесідки, проводяться родинні фестивалі. 1 квітня ми відкривали реконструйований майданчик зі штучним покриттям.

Новоукраїнська об'єднана територіальна громада має дві сільські території і місто Новоукраїнка як райцентр. За нашим спільним договором, отримані кошти ми витратимо виключно на реалізацію тих проектів, які потрібні селу. На півтори тисячі жителів, які об'єдналися з нашою громадою, ми отримали 4 млн. грн. - вони йдуть на реалізацію проекту з реконструкції приміщення столової у Мар'янопільському навчально-виховному комплексі (с. Мар'янопіль), тому що діти їли у підвалі в жахливих умовах. Другий проект у селі Воронівка, де в одному великому двоповерховому приміщенні колишнього колгоспу буде розміщено – дитсадок (який і раніше там був, але займав дві кімнати з восьми), бібліотеку, пошту, старостат. Ми сьогодні можемо засвідчити поліпшення якості послуг, тож села, на мою думку, після об'єднання отримали тільки вигоду.

На шляху децентралізації не все йде як по маслу, є й проблеми, але наше завдання - об'єднуватися заради розвитку. Не може половина України жити в громадах, а половина - в районах. Дуже багато моїх колег сидять «на калькуляторах». Від сільських голів часто чути – «Я об'єднаюся, скільки я отримаю?». Не можна з державою «гратися в кошти». Перевага децентралізації в тому, що владу в громаді ви зробите вашою.

Матеріал підготовлено на основі виступу
О.Корінного перед громадськістю

Навчаємо дітей основам децентралізації

Молоде покоління має бути в курсі перебігу реформ, адже майбутнє за молоддю. Громадська організація «Фонд розвитку ініціативи громади» (м. Мала Виска, Кіровоградська обл.), враховуючи цей тезис, взялася за вивчення з місцевою молоддю основних аспектів роботи та реформ місцевого самоврядування в Україні. Формула цього проекту - «діти + місцеве самоврядування + децентралізація = сьогоднішній та майбутній розвиток громади».

Ми поспілкувалися з Вікторією Жовтило, громадською діячкою, координаторкою проектів ГО «Фонд розвитку ініціативи громади», про те, як молодь Маловисківської об'єднаної територіальної громади (ОТГ) розуміє децентралізацію.

- Вікторіє, охарактеризуйте, будь ласка, який стан активності молоді в громаді?

Не дуже задовільний. Але можна із впевненістю сказати, що бажання бути активним на високому рівні. Просто наша система змалку привчає дітей до одного алгоритму: дитячий садок – школа (гуртки, розваги у вільний час) – університет. Ні у дорослих, ні у дітей не виникає навіть думки про те, щоб залучити школярів до вирішення проблем у громаді, які не пов'язані із школами та гуртками.

- Як організовуєте співпрацю з молоддю?

Для досягнення нашої мети, наша організація обрала механізм тренінгів. Так, 17 березня ми провели перший семінар-тренінг з учнями шкіл Маловисківської міської ОТГ в рамках партнерського проекту «Інвестиція в політичну грамотність учнів – майбутній розвиток об'єднаних територіальних громад», що реалізується ГО «Агенція розвитку громад Богородчанського району» Івано-Франківської обл. Тематика семінару – тренінгу є досить не звичною для учнівської аудиторії, адже ми говорили про місцеве самоврядування в Україні та реформу місцевих влад (об'єднання територіальних громад + децентралізація).

В легкій презентаційній та ігровій формі ми намагалися показати: складну структуру політики, умови проведення реформи децентралізації, ознайомити із необхідними в повсякденному житті законами (наприклад, закон про вільні зібрання). Ми розуміємо, що тема політики доволі нудна, але знання про свої політичні права та обов'язки, про структуру місцевих гілок влади, - необхідні вже з підліткового віку.

- На Вашу думку, чи зрозуміли учні інформацію, яку Ви прагнули передати?

Ми намагалися подати інформацію у вигляді яскравої презентації з мінімальної кількістю «води». Кожен блок інформації (взаємозв'язки у міській раді, відносини і підпорядкування між обласними) робили схематично, для легшого сприйняття інформації. Проте, важко сказати чи все зрозуміли наші учасники тренінгу, бо перші два кейси були теоретично ознайомлювальні. А наступні навчальні модулі будуть ігровими і вже тоді буде ясно, що саме діти винесли із наших зустрічей.

Вікторія Жовтило

- Що відбувалося по завершенню тренінгів?

Учасники нашого проекту змогли наприкінці березня відвідати Старобогородчанську сільську об'єднану територіальну громаду (Івано-Франківська області). Метою такої поїздки було знайомство із роботою громади та з нашими партнерами по проекту. Наші учні разом з учнями Старобогородчанської ОТГ створили два мультиплікаційні фільми: «МИ любимо свою країну!», «Ми віримо у зміни, ми змінимо країну!». Також було організовано й цікаве дозвілля: екскурсії по Івано-Франківській області та по

Львову.

На кінець весни 2017 року заплановано ще три презентації. Практичні ігри: референдум, вибори міського голови, імітація загальних зборів тощо. Представники парламенту дітей зможуть взяти участь у сесії міської ради, матимуть можливість ознайомитися із статутом Маловисківської міської ради.

Маловисківська об'єднана територіальна громада утворилася в 2015 році, вже багато зроблено і попереду ще достатньо планів. Як учні взагалі сприйняли створення ОТГ? Чи бачать перспективи розвитку громади?

Про створення громади та й про саму децентралізацію, на мою думку, розповсюджувалось мало інформації. Думаю, що для багатьох із них об'єднання пройшло непомітно. Щодо перспектив розвитку - важко сказати точно, але дітям сподобалась ідея прямого фінансування громади, без розпилення бюджету.

- Що учні розуміють під терміном «децентралізація»?

«Об'єднання із навколишніми селами для збільшення незалежності бюджету громад» - думка однієї із учасниць тренінгу.

- Молодь прагне залишитися в громаді чи переїхати до іншого міста?

Звичайно, у більшості, переїхати до іншого міста. Громада в нас дуже молода і в місті позитивні зміни після об'єднання відбуваються дуже і дуже повільно. Учням важко їх помітити в повсякденному житті.

- Які проблеми бачать в громаді та що учні хочуть змінити?

Загалом акцентують увагу на таких проблемах як - погані дороги, неохайність міста, відсутність місць для відпочинку. Майже всі зміни, які учні хочуть провести, пов'язані із розвитком школи. В місті для них найважливіше – це місця відпочинку, розвиток гуртків, збереження музичної школи, чисте довкілля.

Які знання має отримати молодь, щоб вона стала активним ініціатором і реалізатором у громадах?

Навчити ефективно комунікувати між собою та з представниками влади, депутатами, громадськими активістами. При написанні будь-яких проектів, що змінять ситуацію в громаді, враховувати думку її жителів.

Спілкувалася Анастасія Шевченко

Фінансова децентралізація: виклики та можливості

Наталія Винниченко - кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС», громадська активістка, м. Суми.

Наталія Винниченко надіслала до нашої організації свою статтю з аналізом фінансових викликів, що постають перед громадами в процесі децентралізації; в статті також розглядається зв'язок між рівнем розвитку громади та економічною спроможністю та надається корисна для громад інформація про існуючі програми фінансової підтримки ОТГ.

За умов необхідності реалізації змін та забезпечення соціально-економічного зростання в країні, починаючи з 2015 року в Україні розпочато реформу децентралізації. В кожному регіоні темпи здійснення реформи на сьогодні є різними, що в цілому пояснюється багатьма факторами, в тому числі і очікуваними перспективами від реалізації реформи в окремих територіальних громадах.

Ті територіальні громади, які передбачали наявність трудового, фінансового, матеріально-ресурсного, виробничого та іншого потенціалу, швидкими темпами ввійшли в реформу децентралізації і вже не перший рік працюють і використовують можливості для новостворених громад. Інша частина регіонів або побоюючись фінансової та адміністративної самостійності, або маючи інші страхи залишається в процесі обговорення.

Що ж насправді отримали об'єднані територіальні громади. Новоутворені громади отримали бюджетну самостійність, оскільки бюджетний процес в громаді від тепер може відбуватися без прив'язки до Державного бюджетного процесу.

Затягнуті строки прийняття Державного бюджету завжди негативно впливали на місцевий бюджет, оскільки очікувалися показники для формування місцевого бюджету, а місцеві розпорядники вимушені були працювати на 1/12 від попереднього бюджету, що особливо впливало на їх діяльність в умовах інфляції і різкої зміни курсів валют.

Територіальна громада наділяється деліктоздатністю, тобто повністю відповідає по своїм борговим зобов'язанням. Оскільки вона самостійно веде свою господарську діяльність, то може за спрощеною процедурою не тільки

Наталія Винниченко

отримувати запозичення від міжнародних фондів і фінансових організацій, а й надавати від свого імені гарантії. Така риса дозволяє отримувати від свого імені інвестиції, без яких повноцінний економічний розвиток забезпечити важко. Але і несе суттєві ризики для ОТГ. В контексті цих положень виникає необхідність здійснення ефективного управління наявними матеріальними і фінансовими ресурсами ОТГ та пам'ятати про фінансові загрози та ризики.

Малі територіальні громади не зможуть вийти на рівень міжбюджетних відносин, а тому будуть змушені об'єднуватися в великі спроможні громади. Якщо матеріальну ресурсну базу громада матиме виходячи з тих матеріальних ресурсів, які були в розпорядженні цієї території, то фінансова спроможність буде формуватися на базі відсотків від податків, які залишаться у неї в розпорядженні.

Переважна більшість доходів місцевого бюджету пов'язана з податками від бізнесу, а тому важливого значення набуває розвиток в громаді власного виробництва, комерції а отже і залучення трудових ресурсів. Саме розвиток виробництва, створення трудових місць сприятиме забезпеченню економічної спроможності громад.

Передача частини податків на місцевий рівень не вирішила проблеми забезпечення самодостатності територіальних громад, більшість з новоутворених громад (125 зі 159) отримують до фінансування у вигляді базової дотації. Більшість із громад зазначають, що сподівалися на кращий результат, але мають низьку економічну спроможність. Крім податкових надходжень суттєва підтримка надається ОТГ через освітню і медичну субвенції. На 2017 рік освітня субвенція передбачає покриття витрат пов'язаних оплатою праці в загальноосвітніх закладах і не передбачає покриття комунальних витрат та інших витрат з утриманням закладів. Заклади дошкільної освіти фінансуються виключно за рахунок місцевих бюджетів, що є суттєвим навантаженням на такий бюджет. Медична субвенція також не покриває комунальних витрат, а тому всі ці платежі покладаються на місцеві бюджети.

Між рівнем розвитку громади і її економічною спроможністю існує пряма залежність. Слід зазначити, що не всі територіальні громади мають однаковий соціально-економічний потенціал на старті, а отже не всі громади будуть мати однакові можливості задоволення соціальних проблем. Для визначення можливостей місцевих бюджетів, якщо за основу взяти інформацію по областям та визначити реальну можливість місцевих бюджетів виходячи з рівня мінімальної заробітної плати, можна спостерігати реальне зниження купівельної спроможності бюджетних ресурсів тобто зниження економічної спроможності бюджетів.

Проте для успішних громад існують інші можливості підвищення економічної спроможності. Оскільки територіальна громада має статус юридичної особи, то вона має право відкривати не тільки казначейські, а й депозитні рахунки та розміщувати вільні кошти на умовах отримання відсотків.

Новостворені громади мають підтримку і можливості через надходження від програм допомоги і грантових програм міжнародних фінансових організацій і Європейського союзу. Так найбільш відомими програмами підтримки ОТГ на сьогодні є програма Агентства США з міжнародного розвитку, яке впровадило програму допомоги для 25 громад України, програма ICAP Єднання «Школа фондів громад», програми та проекти БФ «Борисфен, програми з навчання Академії розвитку освіти, Американської ради міжнародної освіти, програми Британської ради, програми підтримки малого і середнього

бізнесу EU4BUSINES та багато інших. Основною проблемою при цьому залишається відсутність в окремих громадах кваліфікованих кадрів з написання проектних заявок, а в окремих випадках перекладання обов'язків і не бажання брати на себе відповідальність. В таких випадках не достатньо просто змінювати кадри, а варто починати змінювати свідомість.

Чи можна створити самодостатню територіальну громаду? Відповідь звичайно можна. Одним ОТГ це вдається досить легко, бо на старті отримують гарні можливості, а іншим потрібно прикласти значні зусилля для цього. Чи хочуть вони цього, чи ні, все звичайно залежатиме від їх волі і бажання. Проте на початковому етапі багатьом потрібна буде допомога: як фінансова, так і організаційна. І тільки від самих громад залежатиме як вони її використають. Для багатьох перехідний період буде складним і відповідальним. Перед ними постане, в першу чергу, необхідність формування кадрового потенціалу, тих хто зможе і захоче все це робити та брати на себе відповідальність. Інколи саме може стати найбільшою перешкодою.

Матеріал підготувала Наталія Винниченко

Розвиток народної творчості в об'єднаних територіальних громадах Хмельниччини. Реалії сьогодення та перспективи розвитку

Анатолій Бєлєванцев – виконуючий обов'язки директора Хмельницького обласного науково-методичного центру культури і мистецтва, заслужений діяч мистецтв України, м. Хмельницький.

Хмельницький обласний науково-методичний центр культури і мистецтва докладає чимало зусиль для залучення населення області до народної творчості та розвитку аматорських колективів в об'єднаних територіальних громадах. На сьогодні їх налічується 22. Загалом в області існує стала система проведення фестивалів, конкурсів та інших заходів, які стимулюють розвиток народної творчості, здійснюється активна методична підтримка аматорського мистецтва.

На сьогодні Центр розробив спільно з об'єднаними територіальними громадами низку культурно-мистецьких брендів, які базуються на історико-культурних традиціях регіонів Хмельниччини та покликані розкрити їх туристично-рекреаційну привабливість.

Для цього проводиться чимало вагомих культурно-мистецьких акцій: міжнародний фестиваль національних культур «Острів семи скарбів» м. Кам'янець - Подільський, Всеукраїнські: фестиваль-конкурс творчості сільської молоді «Летавчанка» збирає друзів» с. Летава Чемеровецького району, бандурного мистецтва «Золоті струни» м. Хмельницький, танцю «Золоте коло» м. Шепетівка, народної творчості «Душа землі моєї» смт Сатанів Городоцького району, регіональний етнофестиваль «Болохівські гостини» м. Старокостянтинів, фольклорні свята – «Дністрові Береги» с. Рудківці Новоуницького району, «Білогірські забави» смт. Білогіря, «Кармалюк-фест» смт. Летичів, конкурс театральних колективів «Золота масочка» м. Нетішин тощо.

Спільно з об'єднаними територіальними громадами області Центр проводить чимало конкурсів, які дають змогу вивчити мистецький та матеріальний ресурс клубних закладів громад, творчий та адміністративний потенціал, віднайти родзинку, яка б стала своєрідною фішкою громади, якої немає в інших, та розвинути вміння працювати в реаліях децентралізації.

Так, метою обласного конкурсу на кращий дозвіллєвий проект інноваційного спрямування по роботі з територіальною громадою серед районних та міських закладів культури є виявлення, узагальнення та розповсюдження інноваційних дозвіллєвих проектів, активне залучення жителів територіальної громади до роботи закладів культури на місцях, підтримка та стимулювання громадських ініціатив.

Основними завданнями конкурсу є обмін досвідом та інноваційними ідеями серед працівників сфери культури, поширення кращих ідей у закладах культури області, удосконалення культурного обслуговування населення та активне залучення територіальної громади до

роботи закладу культури, сприяння у реалізації нових культурно-мистецьких та дозвіллєвих проектів з урахуванням традицій, звичаїв, обрядів, самобутності, потреб та особливостей територіальної громади, сприяння підвищенню рівня кадрового забезпечення районних та міських закладів культури.

Ще одним цікавим проектом є обласний конкурс на кращий творчий проект у роботі з громадою «Фестиваль одного села». Його мета – розкриття значущості села як основи духовного та культурного багатства народу, дослідження історії конкретного населеного пункту, сприяння в реалізації нових культурно-мистецьких проектів з виявлення та популяризації самобутньої культурної та духовної спадщини Поділля, збереження народних промислів, ремесел, розвитку художньої аматорської творчості, вивчення та збереження традицій, звичаїв, обрядів, страв національної кухні тощо, активне залучення жителів села до участі у творчому, духовному, мистецькому житті, виявлення та поширення інноваційних проектів закладів культури, підтримка та стимулювання громадських ініціатив.

У 2017 році з метою активізації діяльності клубних закладів громади з іншими закладами гуманітарної сфери започатковано огляд-конкурс на кращу організацію культурно-мистецької роботи «Зробимо нашу громаду найкращою».

Сучасні умови життя та господарювання на селі, соціальна напруга, яка лягла на плечі селян, вимагають нині від закладів культури, що знаходяться на їх території, негайного реформування та перебудови форм і методів роботи. За відсутності необхідних для жителів села інституцій, які у переважній більшості знаходяться в райцентрі, а це – соціальне забезпечення, медичне та пенсійне обслуговування, профілактика правопорушень та надзвичайних ситуацій, освітня робота, забезпечення побутових послуг, саме заклад культури може надавати такі послуги жителям територіальної громади.

Сьогодні значну роль у здійсненні культурної політики виконують органи місцевого самоврядування, власне громади. Саме вони визначають вектор культурного обслуговування жителів громади. І тут необхідно врахувати запити усіх її жителів. Децентралізація дає можливість знизу проаналізувати та вивчити належний рівень надання послуг у сфері культури, кадровий та фінансовий потенціал, подальший розвиток інфраструктури.

Цього року в Хмельницькому обласному науково – методичному центрі культури і мистецтва відбулись громадські слухання на тему: «Шляхи та методи ефективної взаємодії культурно-освітніх закладів в громаді» за участі представників міністерства культури, органів виконавчої влади, громадських організацій, директорів РБК, МБК та керівників центральних

Анатолій Бєлєванцев

клубних закладів об'єднаних територіальних громад та навчальних закладів.

Докорінні зміни, які відбуваються в державі, виводять на новий рівень відносини між культурою і державою. На часі реорганізація існуючих та створення нових культурологічних організацій: клубів, мистецьких об'єднань, аматорських студій. Хмельницький обласний науково-методичний центр культури і мистецтва завжди був і залишається осередком культурних подій регіону, постійно впроваджуючи нові та підтримуючи традиційні мистецькі заходи в області.

Заклади культури на селі залишаються єдиними осередками по збереженню нематеріальної культурної спадщини, естетичного виховання дітей та молоді, розвитку самодіяльної творчості, любительства, організації дозвілля. Тому саме клубні заклади в ОТГ повинні стати центрами громад.

Сучасний клубний заклад громади – це

будівля з сучасним ремонтом, модернізованою сценою з динамічним освітленням та якісним звуком, кімнатами для заняття колективів та гуртків, любительських об'єднань з різноманітним спектром послуг.

Саме Центр духовного розвитку громади має стати базовим закладом, який об'єднує низку функцій: навчальну, виховну, культурно-мистецьку, методичну, рекреаційну, інформативну, спортивну, правову та соціально-побутову. Центр духовності громади може включати в себе, окрім концертної зали, також музичну школу або класи, музей, бібліотеку, спортивну залу чи спортивні майданчики, літературно-мистецькі кафе, приміщення для занять гуртків та любительських об'єднань, студії звуко - та відеозапису, пункти прокату, юридичну консультацію, комп'ютерний зал та інше.

Великурольтутвідіграєфінансовезабезпечення Центру, яке складається як з фінансування громадою, залучених коштів Центру, так і коштів орендарів земельних паїв та нерухомості громади, спонсорських та благодійних внесків. Також у створенні позитивного іміджу закладу важлива роль належить його кадровому потенціалу.

Саме високоосвічений та кваліфікований працівник з високим рейтингом в громаді створює конкурентоспроможний імідж закладу.

Децентралізація влади, до прикладу, позитивно вплинула на культурну сферу Волочиського району нашої області. У ході реформи органів місцевого самоврядування тут створено три об'єднані територіальні громади.

Культурні послуги населенню Волочиської міської об'єднаної територіальної громади надають 27 клубних закладів. У квітні 2016 року рішенням сесії Волочиської міської ради Волочиський районний Будинок культури «Гармонія» реорганізовано у міський Центр культури і дозвілля «Гармонія».

Робота клубних установ громади спрямовується на збереження, популяризацію української культури та культур національних меншин, що проживають на теренах краю, створення умов для задоволення культурних потреб жителів громади, зокрема і соціально-незахищених, та краян з обмеженими фізичними можливостями, організацію їх змістовного дозвілля, збереження осередків народних художніх промислів, розвиток аматорського мистецтва та самодіяльної народної творчості, організацію та проведення театралізованих свят, обрядів, фестивалів, конкурсів, народних гулянь тощо… З цією метою працівниками Волочиського міського ЦКД «Гармонія» та працівниками мережі клубних установ громади організовано та проведено в клубних установах 4446 мистецьких, інформаційно-просвітницьких, виховних і розважальних заходів, які відвідали 267 тис. краян та гостей. В громаді функціонують програми капітальних ремонтів клубних закладів та енергозбереження на 2016–2017 роки. Станом на початок 2017 року повністю завершена перебудова клубних закладів на енергоощадні теплові електричні завіси та здійснено капітальний ремонт дахів і вікон.

Загалом, під час процесу децентралізації активно зростає роль закладів культури як центрів громад, де кожен з її жителів отримає кваліфіковане та фахове обслуговування, де спільні дії інституцій громади спрямовуються на примноження культурних надбань українського народу та народностей, які проживають на її території.

Матеріал підготував Анатолій Бєлєванцев

Інформувати про децентралізацію необхідно на місцях

Анастасія Шевченко — асистент проекту "Інформаційна підтримка реформування місцевого самоврядування", ІСКМ (м. Кропивницький).

На думку багатьох провідних експертів, децентралізація в Україні є реформою номер один. У той, же час, постає питання – чи добре громадяни розуміють цю реформу, які перспективи або ж загрози бачать для своєї громади? Газети, тематичні телевізійні програми, інформаційні Інтернет- ресурси презентують різні погляди представників влади та експертів з теми «децентралізація», але у більшості випадків, на мою думку, громадяни на місцях не у повній мірі розуміють надану інформацію.

Можна стверджувати, що відсутній якісний комунікативний зв'язок між жителями громад та владою, організаторами децентралізації. Кожна громада індивідуальна, має свої історичні, соціально-культурні та фінансові особливості,

і на це необхідно зважати при інформуванні, забезпечувати більш якісний контакт з жителями громад, як з кінцевими отримувачами результатів реформи.

На початку 2017 року Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ) розпочав реалізацію проекту «Інформаційна підтримка реформування місцевого самоврядування» за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках проекту «Просування реформ в регіони», що впроваджується Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у співпраці з Європейською правдою.

Проект діє в Кіровоградській області та спрямований саме на те, щоб донести до громадян особливості децентралізації, показати її переваги, навчити громадських активістів новим методам та технологіям впровадження даної реформи,

Анастасія Шевченко

розширити можливості для розвитку об'єднаної територіальної громади, інтерпретувати складні речі стосовно децентралізації у доступній та зрозумілій формі всім верствам населення.

Задля визначення реального стану реалізації реформи в Кіровоградській області, ІСКМ провів дві фокус-групи, що дозволили розкрити існування реальних проблеми в громаді, дізнатися думки громадян про децентралізацію, побачити варіанти ставлення до тих чи інших аспектів реформи. Заходи проводилися в містах Кропивницький та Мала Виска Кіровоградської області (у березні-квітні почтоного року).

Учасниками фокус-груп стали соціально-активні жителі цих міст. Результати дослідження лягли в основу розробки навчальної програми тренінгу «Роль громадських активістів в процесі децентралізації: можливості та виклики» для активних громадян Кіровоградської області. Мета тренінгу – надати теоретичні знання та практичні навички впровадження децентралізації. Учасникам буде роз'яснено сутність перебігу реформи, сформовано вміння та навички моніторингу й успішної взаємодії з органами місцевої влади.

В десяти громадах Кіровоградської області буде проведено 10 «круглих столів» задля поширення позитивного досвіду децентралізації, спираючись на локальний досвід територіальних громад. Учасниками стануть громадські активісти Кіровоградщини, які візьмуть участь в обговоренні доповідей спікерів. Відповідно, учасники отримають корисну інформацію, розширять свій зв'язки в межах області та впровадять здобутий позитивний досвід в себе громадах.

В результаті реалізації проекту «Інформаційна підтримка реформування місцевого самоврядування», буде сформовано команди громадських активістів на місцях, що розбиратимуться в питаннях децентралізації, знатимуть ефективні шляхи впровадження реформи, зможуть вдало взаємодіяти з місцевою владою. За підсумками здійсненої роботи в рамках проекту, буде проведено підсумкову практичну конференцію «Реформа децентралізації: досвід, перспективи і значення для сталого розвитку територіальних громад».

Філософія ІСКМ полягає у безперервній освіті та вдосконаленні своїх знань у пріоритетних сферах. Так, наші представники тільки протягом останніх місяців стали активними учасниками інформаційно-навчальних сесій, тренінгів та конференцій на важливі теми сьогодення – впровадження реформ в українських громадах та курс на інтеграції України з ЄС.

Наприклад, Лев Абрамов (директор проекту) та Оксана Набока (координатор проекту) стали учасниками конференцій - «Україна-ЄС: відносини у часи невизначеності та швидких змін» (2 березня 2017р., м. Львів) та «Як зробити Європейські реформи зрозумілими для суспільства?» (18

травня 2017р., м. Запоріжжя), які були організовані Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) у співпраці з «Європейською правдою» в рамках проекту «Просування реформ в регіони», за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Враховуючи досвід роботи з місцевим самоврядуванням, громадами у попередні роки, іноземний досвід, а також - висновки, що отримала наша організація в ході реалізації децентралізації, локальна інформаційна підтримка громадян з питань реформи підвищить рівень розуміння процесів, що відбуваються в країні, поліпшить рівень громадської активності та сприятиме залученню громадян до просування важливих реформ в Україні. Нас об'єднати має спільна мета – створити сильні та спроможні громади.

Слідкуйте за новинами ІСКМ щодо діяльності в рамках проекту на наших вебресурсах: http://www.lac.org.ua/, http://www.lacenter.org.ua/, а також у мережі Фейсбук https://www.facebook.com/ngoiscm/, https://www.facebook.com/groups/adm.iscm/.

Матеріал підготувала Анастасія Шевченко

Леонід Жовтило: децентралізацію схвалюю і підтримую своєю роботою!

Леонід Жовтило - виконавчий директор громадської організації "Фонд розвитку ініціативи громади" (м. Мала Виска, Кіровоградська область), експерт з питань місцевого самоврядування.

- З зору практика, як Ви оцінюєте децентралізаційні процеси в громадах?

Ті зміни, які сьогодні відбуваються в наших громадах, більшою мірою показують позитив від самого процесу об'єднання територіальних громад і взагалі питань впровадження децентралізації. Головне, внаслідок фінансового аспекту децентралізації, в громадах з'явися ресурс, який вже можна використати на розвиток як інфраструктури, так і взагалі на поліпшення добробуту життя громадян. В об'єднаних громадах з'явилося більше повноважень, вони стали незалежними в управлінні своїми територіями, але поряд з тим, в громадах з'явилося більше відповідальності. Важливим є те, що завдяки даній реформі, нарешті місцеве самоврядування стає суб'єктом управління — головним в системі управління територіальною громадою, і поряд з тим партнером жителів своєї громади. Процес іде і як показує динаміка — реформа змінює життя громад на краще. Але з поміж тим існують і певні проблеми реформи, зокрема, слабкість кадрового потенціалу. Сучасна управлінська система, на жаль, ще «не заточена» під сьогоднішню модель управління, яку пропонує громаді реформа. Більшість керівників та працівників органів місцевого самоврядування, які не пройшли

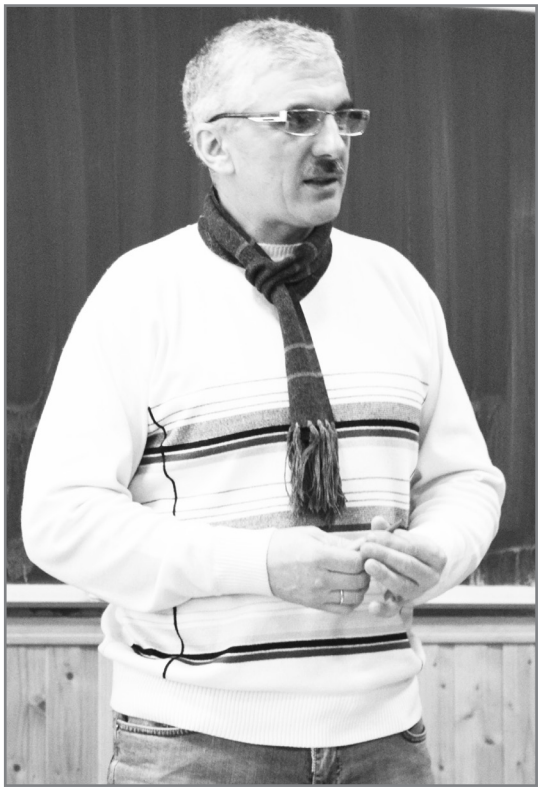

Леонід Жовтило

тренінгового навчання з питань сучасних підходів до управління територіями, які не брали участь в тематичних конференціях, дистанційних курсах навчання і не роблять з цього необхідні висновки - управляють громадами по старій системі. Але старі управлінські інструменти не спрацьовують у новій моделі, яку пропонує реформа. Також громадяни ще не можуть зрозуміти, що вже повноцінно від їхнього вибору залежить майбутнє громади. Але законодавчі зміни поступово розставляють

все на свої місця: є голова ОТГ, якого обрали, він є менеджер, який спільно з громадою, за рахунок використання такого інструменту як бюджет участі, відповідальні за ефективність використання ресурсів громади та залучення додаткових ресурсів. Є депутатський корпус, який повинен безпосередньо через зустрічі спілкуватися з громадою та доносити думку і позицію громади до керівництва місцевих рад, з цим ще у нас проблеми. Це є ті недоліки у системі спів існування громади і влади, але тенденції до змін є.

Ці ризики були передбачені від самого початку тими, хто задумав реформу і їх проговорювали. Передбачалося, що на першому етапі так і буде поки система не збалансується. і все буде однакове. Тоді жителі громади будуть бачити, що одна громада розвивається краще, інша — гірше, і причиною тому кращий або гірший менеджмент, і вже виборці не будуть шукати винного, а будуть обирати кращого менеджера.

- Чи досягла громада результатів, на які розраховували перед об'єднанням?

Можна сказати, що — так. Внаслідок фінансової децентралізації в громаді з'явився ресурс, збільшились надходження від податків, надійшли обіцяні державою додаткові кошти, наприклад, в минулому році було 4,8 мільйона гривень, а в цьому році, хоч держава і обіцяла більше, але дала 2,4 мільйона гривень із додаткового ресурсу, який виділяється державою як субвенція для об'єднаних територіальних громад протягом 5 років. Отож, ресурс є, використовувати його планує сама громада, але щодо максимальної ефективності — це вже інше питання. Громада зіткнулася з труднощами такого плану, що держава міняє правила гри. Наприклад, говорили, що протягом 5 років нам надаватимуть освітню та медичну субвенції, а ми розвиваємо ці сфери в громаді. Так було у минулому році, а цього року надали освітню субвенцію, яка розрахована лише на заробітну плату вчителів. Оплата праці іншого персоналу освітнього закладу, харчування школярів — це вже проблема місцевої влади. Заробітну плату з місцевого бюджету підвищили не всім вчителям, тому в громаді виникла пропозиція – знайти гроші з місцевого бюджету для оплати праці всім працівникам навчального закладу.

Аналізуючи дану ситуацію, можна зробити висновки: місцевій владі громади потрібно раціонально використовувати ресурси, віднаходити варіанти щодо ефективного використання ресурсної бази шкіл — шукати шляхи економії через запровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій, а також провести розумну оптимізацію навчальних закладів, сформувати систему опорних шкіл.

Прийнятий, нарешті, Закон України «Про сільських старост», сприятиме розумінню старостами своїх повноважень,можливостей та відповідальності. На жаль, ще є мешканці сіл, які вважають, що децентралізація для них не принесла ніяких позитивних змін.

Робота з молоддю

Але незважаючи на всі ці проблемні моменти, поступово позитивні зміни на краще в громаді - помітні. Зі своєї сторони, наша організація "Фонд розвитку ініціативи громади", намагається донести до людей, що вони сьогодні є основою розвитку громади і децентралізація це не тільки «децентралізування» всіх повноважень від центральної влади, але й в системі роботи місцевої влади. Діяльність місцевої влади має орієнтуватися на громаду. Концепцією реформи визначено так, щоб кожному громадянину було комфортно жити в будь-якій точці населеного пункту України - чи то Київ, чи то Мала Виска. Через це - мешканці сільських територій повинні самоорганізуватися, об'єднуватися в кооперативи для економічного розвитку свої господарств, створювати органи самоорганізації для соціокультурного розвитку,

визначати те, що їх не влаштовує в громаді і брати участь в управлінні своєю територією.

- На Вашу думку, чи налаштовані в селах на децентралізацію?

Громадська активність в селі поки мало розвинена, люди звикли більше працювати у себе в господі, ніж у громаді. На сьогоднішній день, на жаль, я бачу це не тільки в нашій, але й в інших громадах. Мешканці сіл не можуть зрозуміти, які зміни відбулися за рік чи два після об'єднання. Потрібен час, оскільки в селі накопичено багато проблем. Сьогодні сільські мешканці хочуть, щоб саме ця дорога була зроблена, щоб школа відремонтована і була гарною, сучасною. При цьому, їх не цікавить де беруться ресурси, і якщо не реалізується їхнє бажання — це означає для таких людей лише одне - все погано і децентралізація ніякої користі не приносить.

Це складний процес і вирішення його повинно проходити на спільних умовах взаємодії центральної та сільської влади. Вони повинні оволодіти інструментами участі громадян, зібрань, написання петицій, звернень, проявляти зацікавленість до життя громади. Проблема сільської громади і в деякій мірі - міської - в тому, що вони не розуміють що для того щоб стало краще варто розуміти: а що ти хочеш змінити? Потім отримати знання, а як змінити ситуацію на краще. А вже потім брати участь у самому процесі позитивних змін.

Минулого року Ваша організація здійснила проект «Моя громада – наш спільний дім», чи змінилася громада?

Ми системно працюємо над активізацією громадян у процесі вирішенні проблем громади. В рамках першого проекту "Моя громада — наш спільний дім" ми намагалися опитати думку людей, що до бачення ними проблем громади. Систематизували отриманні результати і спільно шукали можливі шляхи та способи їх вирішення за безпосередній участі жителів села. Наразі ми розпочали реалізацію наступного проекту "Інструменти економічного розвитку сільських територій для об'єднаної громади", який є логічним продовженням попереднього.

Тож другий етап нашої роботи спрямований на підвищення економічного розвитку громади. У нас є розуміння того, що посилення економічної основи жителів села, сприятиме їх активності, розвитку культурної свідомості й підвищенню участі громадян в житті громади. Коли громадяни почнуть розуміти, що в них "економічно" щось виходить, - виникне бажання працювати на благо громади в межах всіх питань розвитку території. Тому ми взяли за основу проекту інструменти самозайнятості громадян на селі: кооперативний рух, «зелений туризм», перетворення хобі громадян на бізнес ("хенд-мейд").

І коли ми зі своїми пропозиціями знову зустрілися з людьми (ред. Перші зустрічі відбулися в рамках попереднього проекту) то побачили, що те зерно, яке ми засіяли в першому проектів дало певні сходи, люди стали біль активно готові не тільки до діалогу, а і до конкретних дій. Але у них відсутні знання з тих питань, які ми їм запропонували і вони потребують супроводу. Ми бачимо різницю у настроях людей: до і після наших заходів. Люди ідуть від нас вже зовсім інші, вони розуміються в темі й зацікавлені у її розвитку, як результат - підвищується їх активність. Тому я вважаю, що ми зробили вірний акцент на підвищення економічного потенціалу членів громади.

- Які заходи ще плануєте проводити в рамках проекту?

Маємо на меті організувати нові заходи для нашої громади, зокрема, фасилітацію громадської активності. Плануємо провести дві фасилітаційні сесії із залученням експертів - фасилітаторів, які б через європейські технології залучення громадян до планування своєї діяльності допомогли б їм визначитися самим: по - перше, зрозуміти, які зміни у громаді сприятимуть її економічному розвитку; по-друге, які мають можливості має громади, що сприятимуть цим економічним змінам; по-третє хто із жителів громади може взяти на себе відповідальність за подальшу реалізацію визначених планів. Я вважаю, що це буде цікавим,корисним і сучасним інструментом для мешканців нашої ОТГ.

Після того, як ми визначимо людей, які знатимуть завдяки фасилітації, що вони хочуть і можуть, ми плануємо повезти їх до Вінницької та Черкаської областей, де продемонструємо, як працюють інструменти економічного розвитку — кооперативи, як бізнес в Вінницькій області, а також - як неприбуткові кооперативи в Черкаській області. Після поїздки планується другий етап реалізації проекту — проведення тренінгу під супроводом професійних тренерів, які розкажуть як формуються кооператив, як пишеться бізнес-план, як заповнюються заявки, які ризики можуть

виникати та як їх долати.

Після навчання, ми будемо здійснювати супровід того, як створюється кооператив. Якраз ці всі елементи самозайнятості в об'єднаних сільських громад в подальшому можуть слугувати формуванню проектів розвитку, про які говорять в громадах.

У нас є домовленість з міською радою про те, що на основі отриманих результатів ми створимо програму підтримки самозайнятості на селі. Крім того, за результатами розвитку кооперативів, ми зробимо економічний аналіз, який слугуватиме місцевим бізнесменам. Серед очікуваних результатів – робочі місця, нова якість співпраці між громадою та бізнесом.

- Ви зазначили, що у вас в громаді створюються нові громадські організації, можете проаналізувати активність громадського сектору Маловисківської об'єднаної територіальної громади, які заходи реалізовуються?

Громадський сектор нашої об'єднаної територіальної громади активізувався ще коли

ГО «Фонд розвитку ініціативи громади» (м. Мала Виска, Кіровоградська область)

Маловисківський район працював в рамках проекту ПРООН «Місцевий розвиток орієнтований на громаду», де в іншій іпостасі ми допомагали в створенні громадських організацій і деякі з них на сьогодні працюють. Вони мають ініціативи, але їхній потенціал поки використовується для благоустрою населеного пункту та проведення екологічних акцій. У нас є партнери з села Злинка (Маловисківський район, Кіровоградська обл..) громадська організація «Розвиток громади с. Злинка», які зацікавленні у тому, щоб ми провели для них декілька навчальних тренінгів щодо нових можливостей діяльності сільських громадських організацій.

Можна сказати так – громадський сектор пробуджується, беруть приклад з нашої громадської організації. Ми відкрили інформаційний простір, про нас пишуть у газетах, зокрема, у місцевій газеті «Маловисківські вісті». В подальшому, для громадськості, яка тільки робить «інтуїтивні» кроки в своїх громадах, ми плануємо надавати знання для їх подальшого саморозвитку, щоб вони працювали з грантами, формували свої фонди і об'єднували ресурси.

- Які б поради Ви дали тим, хто тільки розпочинає процес об'єднання ?

По-перше, громадськість, яка планує об'єднатися повинна зрозуміти – «в поході легко не буде». Відповідальність повинна розподілятися між усіма членами громади, починаючи від керівного органу, який формує сама громада до кожного окремого жителя громади. Всі повинні зрозуміти – громада обирає собі керівника, менеджера громади. Громада обирає тих, хто буде допомагати цьому менеджеру бути містком між ними, тобто депутатів своєї ради, і до цього вибору громадяни повинні підходити виважено тому, що від цього буде багато чого залежати в подальшому.

По-друге, сільським громадам не потрібно боятися того, що в центральній садибі громади буде краще, в сільських – гірше. Сьогодні є такі інструменти як Статут громади, в якому повинні зафіксувати усі усні домовленості.

А для цього потрібно проаналізувати свої можливості, бачення, потреби і чітко їх розпланувати. Якщо буде така колективно-творча справа і вона надалі буде зафіксована на папері, тоді можна буде апелювати нею до центральної садиби громади. Об'єднання не впливає на те, що

хтось буде занепадати, а хтось за рахунок інших процвітатиме.

Якщо буде вірне розподілення повноважень й відповідальності, то потім воно вплине і на розподіл ресурсів, які громада може отримати. Кожному потрібно зрозуміти – ніхто вже не прийде і нічого за когось не зробить. Тепер – це відповідальність громади.

По-третє, в громаді повинна бути комунікація громадян. В громаді повинні бути комунікативні майданчики, які мають бути прописані в умовах об'єднання.

Наприклад, «Раз на місяць (за визначеною датою та місцем проведення) здійснюється зібрання громадян та влади ОТГ для комунікації, обговорення важливих питань та перспектив розвитку громади». Влада має свої особливості, вона вважає, що знає чого хоче громада. І тут, в свою чергу, громадяни мають підказувати владі чого вони хочуть, а влада повинна приймати й по мірі можливості, в межах своєї компетенції, реалізовувати потреби громадян і обов'язково говорити їм чому, з яких причин не можливе впровадження тієї чи іншої потреби. Якщо буде все чесно, відкрито і на партнерських засадах, тоді буде легше працювати.

Спілкувалася Анастасія Шевченко

Як підвищити якість освіти в умовах децентралізації

Айдер Сеїтосманов - експерт шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні», (м. Київ)

Освіта є державотворчою. Наша робота сфокусована на підтримку об'єднаних територіальних громад, які створюються в рамках цієї реформи. За останніми даними (на момент підготовки випуску) вже створено 367 громад і найбільш болючим питанням в рамках цієї реформи є саме освіта. Наразі ми реалізуємо проект «Підтримка децентралізації в Україні» за фінансової підтримки SIDA, який розпочався у 2014 році як ініціатива уряду Швеції щодо підтримки ініціатив уряду України. Проект працює на двох рівнях — національному та регіональному. На національному рівні передбачено співпрацю з різними міністерствами, центральними органами виконавчої влади, наприклад, з Міністерством освіти, Міністерством фінансів та Міністерством охорони здоров'я. Наші експерти працюють над вирішенням питання розробки нових форм розрахунку субвенцій. Головний бенефіціарієм є Міністерство регіонального розвитку - центральна виконавча влада, яка відповідальна за впровадження децентралізації.

Для роботі на регіональному рівні, ми обрали Хмельницьку область, що налічує 26 об'єднані територіальні громади з різними економічними і соціальними ситуаціями. В цьому плані Хмельницька область дуже репрезентативна, особливо, якщо ви хочете напрацювати певний досвід роботи. Ми отримали підтримку з боку департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації і це важливо, оскільки в багатьох областях департаменти майже не цікавляться тим, як живуть громади. Ми відчуваємо підтримку департаментів, коли проводимо свої регіональні семінари (вже проведено у 15 областях). Прикро, що в Кіровоградській області, з певних причин, в нас зірвався семінар.

Власне в цих громадах, разом з керівниками відділів освіти, директорами шкіл, вчителями, представниками департаменту освіти виїжджаємо, дивимося яка ситуація в громаді.

Умовно, нашу роботу можна поділити на дві частини, перша — це створення органу управління освіти, тому що якщо створилася нова громада, нові виконавчі органи і, відповідно, повинен бути новий орган управління освіти. І тут постає вагомий аспект в тому, щоб не була зроблена "сіра копія" відділу освіти районної державної адміністрації. В громадах, з точки зору фінансових та управлінських повноважень, набагато більше можливостей якісного та ефективного управління освітою, ніж в районних адміністраціях. Але якщо вони перенесуть з районної адміністрації, районних відділів освіти всі ці проблеми, які там були за останні декілька років, що в принципі і створило проблему в сільській освіті, то новостворений відділ освіти об'єднаної територіальної громади нічого на краще не зробить.

Дуже важливо знати, яким чином створити

ефективний орган управління освітою, як зробити його більш прозорим, що буде працювати в партнерстві з батьками, вчителями. Громади мають всі можливості і для короткострокового управління освітою (як це робили районні адміністрації), а також мають можливість розробляти свою довгострокову стратегію в освіті. Завжди постають такі освітні питання: як буде працювати освіта в громаді, яка буде мережа, які будуть пріоритети, як буде проходити процес залучення партнерів, як створити якісний орган управління освітою, які його функції, з чого складається, вирішення кадрових питань та роботи методичних служб.

Наприклад, більшість вчителів не люблять методичні служби, тому що вважають їх контролерами, які тільки заважають працювати. Але в громадах можна створити справжню методичну службу, яка буде допомагати вчителям, оскільки вчителі з сіл, зазвичай, не мають часу для саморозвитку.

Тому такі вчителі повинні отримати якісну методичну підтримку — це є однією з умов покращення освіти в сільській місцевості. Те, як створити якісну методичну службу, яка повинна бути структура роботи, як підвищити компетентність методичних працівників заради уникнення старого контролю і освоєння нових форм роботи — є тим, над чим ми працюємо. Іншим не менш важливим освітнім питання об'єднаних територіальних громад над яким ми працюємо є позашкільна освіта - як забезпечити в позашкільну роботу не тільки учнів, які живуть в місті, але й тих, які живуть на далекій відстані від адміністративних центрів в інших селах.

Другим напрямом нашої роботи - є оптимізація мережі, навколо якої створено багато міфів та помилок з того як правильно здійснювати оптимізацію, з чого починати, які є етапи оптимізації. Зазвичай, в громадах оптимізація здійснюється не прозоро, адміністративно, ігноруючи бажання людей знати чому саме так робиться – це все призводить до конфліктів між батьками та вчителями, адміністрацією, відділом освіти. Іншою частиною нашого навчання в рамках проекту – є те, як розробити довгостроковий план оптимізації освіти об'єднаних територіальних громад.

Оптимізація мережі - це інструмент реагування на зміну зовнішнього середовища, зміну показників – демократичних та економічних, вимог якості освіти, сучасних методів. Є державні стандарти та політика освіти, які мають бути єдиними в державі. Але за ефективне управління мережею освітніх закладів, які допомагають досягти цих самих стандартів відповідає місцева влада. Тому оптимізація є ефективним

Айдер Сеїтосманов

інструментом. Наприклад, опорні школи є одним із інструментів оптимізації школи. Але є приклади, де громада оптимізувала мережу не створюючи опорних шкіл. Оптимізація це необхідна вимога, виклик на який повинна реагувати місцева влада, щоб досягнути якісних стандартів освіти. Якщо уникнути процес оптимізації, по-перше, громада ніколи не досягне якісної освіти, діти, які ходять до школи, що підпорядковується адміністративному центру отримають набагато кращу освіту, ніж діти, які залишилися навчатися в мало наповнених класах. По-друге, всі гроші громади будуть витрачатися на утримання цих неефективних шкіл з поганою якістю освіти.

На основі наших напрацювань в Хмельницькій області ми розробляємо методичні рекомендації - «Методичні рекомендації щодо створення системи управління освітою об'єднаних територіальних

громад» (станом на 22 лютого 2016 року). Наразі ми працюємо над наступним посібником, він буде більш змістовним та деталізованим по розділах. Базуючись на наших напрацюваннях, ми проводимо регіональні семінари – це одноденний захід для представників ОТГ, іноді районних адміністрацій, Департаментів освіти, інститутів освіти. Ми бачимо, що існує дефіцит інформації, оскільки освіта складає 40-45% бюджету громади, це галузь, яка зачіпає десь 30% населення – учні, батьки, вчителі. Освіта є найбільшим роботодавцем в громаді. Через освіту місцева влада може показати свою спроможність, що вона дійсно може покращити життя, умови розвитку дітей та молоді. Тому попит на навчання щодо освіти дуже високий.

Наша перша ініціатива, на якій варто зосередити увагу - на базі Дунаєвецької територіальної громади Хмельницької області разом з Департаментом освіти в рамках проекту створився навчально-методичний центр по збору систематизації і розповсюдженню кращих практик управління освітою. Багато ОТГ, які об'єдналися ще у 2015 році мають свій методичний досвід по управлінню освітою і ми вирішили почати збирати цей практичний досвід, систематизувати його. Для того, щоб центр працював ефективно, ми почали самі відбирати практики.

А для того, щоб вони були доступні іншим ОТГ, ми розробили «Онлайн платформу кращих практик», де можна дізнатись про практики, які вже є і, одночасно, ми запрошуємо додати свою практику. Платформа може бути корисною, якщо громади не будуть тримати в себе здобуту інформацію, а будуть її поширювати, обмінюватися нею. Наш експерт їздить по цим громадам, наприклад, в найближчих планах відвідати і описати практичний досвід в освіті у Новоукраїнській об'єднаній територіальній громаді Кіровоградської області. Щоб прискорити створення бази даних кращих практик, ми плануємо оголосити конкурс кращих практик серед представників сфери освіти ОТГ. Автори перших практик поїдуть на навчальну практику до Естонії.

Нашим експертам не вистачає часових ресурсів передати знання у всі громади, тому ми вирішили створити регіональні команди консультантів, а саме, щоб до них входили представники Департаменту освіти, Інституту післядипломної педагогічної освіти, центрів підвищення кваліфікації держслужбовців, представники асоціації об'єднаних громад. Тобто в кожній області створити такі команди, які отримають можливість пройти відповідне навчання на наших тренінгах. В результаті, ці команди зможуть надавати якісну консультативну допомогу на регіональному рівні.

За підтримкою Міністерства освіти і науки Україні у департаменти/управляння всіх областей були надіслані листи з інформацією, що буде проведено тренінг для тренерів. На початку березня ми провели даний тренінг для працівників Департаменту освіти і науки ОДА. Участь у тренінгу взяли представники з 21 області України, на жаль представники Департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації проігнорували можливість взяти участь у тренінгу.

Наступний тренінг для тренерів передбачений для Інститутів підвищення кваліфікацій та Центрів підвищення кваліфікації. Після навчання ми плануємо провести тур регіональних команд до Польщі.

Команда налічуватиме по 10-12 учасників до якої будуть входити учасники, які пройшли тренінг, керівники відділів освіти громад, директора шкіл громади.

Проблема рівня якості освіти у сільській місцевості дуже помітна. Школи з малою наповненістю не надають якісні знання, багато шкіл перетворилися в сімейну справу, тобто мама вчителька, чоловік завхоз і тому подібне - так вони ведуть родинний бізнес і тому вони не хочуть, щоб школа закривалася. Або є інша ситуація - місцевий фермер кричить «не треба закривати школу», а коли ми його питаємо «де навчаються його діти», у відповідь чуємо, що вони їздять до школи районного центру громади.

Ще гіршим прикладом є те, коли одна дитина ходила в мало комплектну школу, була єдиним учнем в класі і коли дану школи закрили, її перевели до більшої школи районного центру. Виникла проблема, що дитина не могла адаптуватися, постійно мовчала та мала проблеми логопедичного характеру через недбалість педагогічного колективу малої школи. У дитини були відсутні базові навички комунікації, уміння роботи в команді, життя в конкурентно-спроможному середовищі, були прогалини в навчальній програмі.

Адже дані навички діти не можуть отримати у

школі, де кількість учнів налічує 2-3 дитини. Тут здійснюється маніпуляція думками батьків, вчителі бояться втратити роботу ціною майбутнього цих дітей, для яких держава повинна надати рівні можливості незалежно від того чи в селі дитина народилася, чи в місті. Маніпуляція полягає в тому, що вчителі починають створювати міфи про те, що навчання у мало комплектних класах є набагато ефективнішим, учням приділяють більше уваги. Це в певній мірі міф, оскільки конкурентність в класі створює мотивацію до навчання, дитина починає хотіти краще вчитися. Є ще такий приклад, в одній із громад створилася опорна школа і директор/керівник відділу освіти в громаді запросив до цієї школи на роботу вчителів, які працювали в малих школах.

В результаті 5 вчителів з 10 відмовилися від пропозиції, аргументуючи так, що їм краще залишитися у селі і займатися господарством. Виникає відчуття, що деякі з них просто імітували роботу педагога, адже у великій школі треба буде працювати і на повну виконувати педагогічні обов'язки.

В Хмельницький області використовують метод порівняння формальної освіти. Якщо порівняти збіг рівня результатів річних оцінок учнів і результатів ЗНО в старших класах, то в містах цей показник сягає 70-80% збігу, а в сільській місцевості 25-30% підтверджують результат збігу річної оцінки та ЗНО. За останні 10 років погіршення економічної ситуації сільської місцевості, диспропорції соціально-організаційного розвитку цих територій призвели до того, що кількість учнів скорочувалася, а кількість вчителів і шкіл не зменшувалася, все залишилося як і було раніше. Якісної освіти не було, а школи при цьому забирали значні ресурси громади. Тому оптимізація шкіл є шляхом вирішення цих проблем. Школа повинна надавати якісні освітні послуги, держава має бути на боці дитини.

Оптимізація має проходити прозоро, із залученням громадян, дуже важливою є комунікація з батьками, вчителями та іншими учасниками навчально-виховного процесу. Об'єднані територіальні громади — це громади, в яких люди мають право на свою владу.

На свої семінарах ми часто ставимо питання учасникам: "чим відрізняється адміністрування районної адміністрації від управління освітою об'єднаних територіальних громад?", на яке чуємо відповідь - "нічим не відрізняється". А відмінності є, наприклад, в порівнянні з районними адміністраціями, саме в громадах влада повинна бути більш прозорою, підзвітною, вона обирається громадою, люди є залученими до вирішення найбільш болючих питань громади, мають право знати про все, що відбувається в громаді.

Новий «Закон про освіту» стосується перспективи, є більш автономним і відповідає ролі навчальних закладів. Наприклад, на посада директора школи повинні обирати на конкурсній основі, щоб обрати найкращих керівників

Запис передачі

освітніх установ. Тоді школи зможуть отримати більше повноважень і, відповідно, більше відповідальності, щоб створити у школі не тільки гарну інфраструктуру, але щоб дійсно існувала атмосфера сучасних методів навчання, залучення дітей до розвитку необхідних навичок, адаптації до ситуації, схильності до аналізу навколишнього середовища, прийняття відповідальні рішення та роботи в команді. Тобто всі ці нові методи можуть бути впроваджені в сільській школі, якщо ОТГ реалізують плани оптимізації шкіл. Тоді можна сказати, що в сільській місцевості відбудеться поліпшення якості освіти й сільські учні зможуть конкурувати зі своїми однолітками з міських шкіл.

Громадяни мають зрозуміти, що вони і є реформа

Інститут соціокультурного менеджменту поспілкувався з депутатом Кіровоградської обласної ради, головою постійної комісії обласної ради з питань охорони здоров'я та соціальної політики, директором Олександрійського районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді - Іриною Чемерис, яка поділилася своїми думками щодо перебігу процесу децентралізації, її можливостями та ризиками для об'єднаних територіальних громад.

- Як ви особисто ставитеся до децентралізації, на вашу думку, в чому постає необхідність даної реформи і які проблеми вона може вирішити?

Моє ставлення до децентралізації цілком позитивне. Але на початку цього процесу воно було нейтральним, а можливо, навіть, настороженим. Це пов'язано з браком інформації. Для мене основою децентралізації є можливість прийняття рішень на місцевому рівні і їх реальний контроль з боку громади. Тому децентралізація повинна вирішити основну проблему сьогоднішнього українського суспільства – це ефективність прийняття рішень місцевою владою та відповідальність за свої дії.

Дану реформу потрібно було проводити ще 25 років тому назад після розпаду Радянського Союзу, але, на жаль, тоді не було таких передумов. Сьогодні криза державного управління, яке базувалося на командах з Києву, довело свою малоефективність та залежність від настроїв та політичного забарвлення "столичної правлячої" еліти. Тому зміна основ управління влади на місцях разом з фінансовою самодостатністю є однією з ключових реформ у державі.

- Чи є ризики для держави при децентралізації?

Ризик завжди є. В перші роки це зниження якості управління громадами та легітимності прийнятих рішень. Це буде пов'язано з низьким рівнем підготовленості нової місцевої еліти. На мою думку, стара система відійде разом із старими кадрами радянської епохи. На зміну прийдуть молоді і амбітні люди. Так, перші роки будуть складними, бо в них не має управлінського досвіду, але з часом все буде добре.

- Хто і як буде контролювати (або вже контролює в об'єднаних територіальних громадах ОТГ) на локальному рівні місцеву владу, використання бюджетних коштів?

Після завершення процесу створення ОТГ буде введено новий державний інститут - префектури. Це означає фактичну заміну голів місцевих державних адміністрацій на префектів. Вони отримають контрольно-наглядові повноваження по відношенню до ОТГ. Зараз нагляд за діяльністю ОТГ здійснює обласна державна адміністрація.

- Чи має місце існування бюджет участі у громадах?

Як на мене, то це гарний інструмент для залучення громадян, для збільшення їхньої активності у прийнятті важливих рішень для покращення життя у своїй громаді. Це стимул для людей зробити свою вулицю, село чи місто кращим і комфортнішим.

- Бюджет участі потребує наявності кваліфікованих, обізнаних громадян, які можуть визначати головні потреби громади, писати проекти, що спрямовані на покращення життя громади?

Звичайно потребує. Такі люди є, їх не багато. Це представники громадських організацій і благодійних фондів, які співпрацювали з міжнародними донорами та навчилися писати проекти. На сьогодні вони повинні показати приклад іншим, як це робиться.

- Даний процес несе загрозу для певних закладів, зокрема, закладів культури, медичних та освітніх?

При грамотному підході у вирішенні проблем громади – не несе. Звичайно не можна гарантувати, що якийсь керівник громади не закриє будинок культури, бо туди ніхто не ходить, і щоб його відремонтувати треба купа грошей, а це для нього головний біль. Легше закрити, ніж подумати, де знайти кошти для його ремонту. Думаю, що це будуть окремі випадки.

- Як можна підготувати громадян до здійснення процесу децентралізації в їх громаді?

Це проведення широкої інформаційної кампанії.

- На вашу думку, що потрібно зробити, щоб процесом децентралізації займалися не тільки політики, але й громадяни на локальному рівні?

Відповідь проста - зацікавити. Але сьогодні в країні - тотальна пасивність громадян, очікування, що хтось для них зробить краще життя приводить до бездіяльності.

Тут не можна зацікавити матеріально, треба виховувати, культивувати активну громадську позицію людей. На це потрібні роки.

- Як ставляться до процесу об'єднання у вашій громаді (м. Олександрія Кіровоградської обл.)? Вони готові до створення ОТГ?

Існують різні думки, але більшість, на жаль, з острахом, недовірою, а деякі з відкритим протестом не бажають переформатовувати території. Для них слово децентралізація спів звучне з колективізація, де все проводилося насильно. Люди не розуміють для чого це потрібно. Чому центральна влада змушує їх приймати якісь рішення, їх влаштовувало те, що їм казали зверху: чиїсь накази виконувати легше, ніж приймати своє рішення і нести за нього відповідальність. Крім того, є місцеві еліти, яким не вигідний даний процес, бо вони втрачають свій вплив і владу, тому підігрівають негативні настрої. Думаю, що з даного питання недостатньо ведеться інформаційна політика, роз'яснювальна робота.

Ірина Чемерис

- Чого не вистачає, чого потребують громади Кіровоградської області та України у цілому?

Якщо говорити про вже створенні ОТГ, то в першу чергу їм не вистачає кадрів, кваліфікованих спеціалістів, які будуть займатися певним видом діяльності. Вони перетягують їх з державних районних структур. Не вистачає досвіду планування та ефективного використання коштів. У 2017 році наша область отримає найменше коштів з фонду регіонального розвитку, це приблизно 63,6 млн. грн., тоді як такі невеликі області, як Рівненська і Волинська по 126,1 млн. грн і 113,1 млн. грн відповідно. Це свідчить не про те, що нашій області не захотіли дати кошти, а про те, що в нас не має людей ні в державному, ні в громадському секторах, які б могли побачити проблему, її рішення та описати її проектом. Чому так відбулося? - тому що на рівні місцевих громад майже ніхто і ніколи не виділяв кошти на підтримку ініціатив громадських організацій. Та незначна кількість ГО, що вигравала гранти міжнародних донорів не може зараз покрити попит на якісний, перспективний проект. Одним словом «кадры решают всё».

- Які перспективи децентралізації та результати реформи для людей?

Мета децентралізації проста - покращити життя людей, але шлях до неї кожна утворена громада пройде по різному. Тому що крім реформи децентралізації, поруч йдуть реформи і освіти, і медицини. Сьогодні в суспільстві панують популістські настрої. На жаль, я їх відчуваю і в сесійній залі обласної ради. Багато важливих аспектів з цих реформ гальмується або перекручується. Тому мені сьогодні важко говорити про перспективу децентралізації на 2017 рік. Має бути добровільне об»єднання громад, а відчутного прискорення особливо по нашій області я не бачу. Тому скоріше за все це питання перейде і на 2018 рік.

Кожна утворена громада буде проходити цей шлях по своєму, але в перспективі - у нас все вийде. Ніхто не казав, що буде легко, головне прозріння прийде тоді, коли більшість громадян зрозуміє, що вони і є реформа, не варто чекати змін, треба самому стати їх частиною.

Спілкувалася Анастасія Шевченко

Summary

Decentralization in Ukraine: first results (p. 2)
Alexander Solontay - Program Manager of practical policy, expert at the Institute of Political Education. Expert Opinion on reform of decentralization in Ukraine.

Community development in the conditions of decentralization checked in practice (p. 4)
Natalia Otypenko - officer for investment and development programs of development in Mala Vyska town council, MalaVyska Kirovograd region. Implementation steps of "The strategic development plan for the territory"

Informing about reforms not less significant reforms (p. 5)
Elena Kvasha - author and the host of the "Decentralization Marathon" project on air of Kirovohrad regional National public broadcasting company of Ukraine of branch, first deputy director of executive branch. The media as a platform for informing the viewers and listeners about the course of decentralization.

Is it possible to flourishing communities in the conditions of decentralization (p. 7)
Alexander Koremoy - head of Association of the united territorial communities, Mayor of Novoukrainka town, the trainer of the "DESPRO" - the Swiss-Ukrainian project "Support of Decentralization in Ukraine".The experience of developing a community of Novoukrayinka in the conditions of decentralization. **We teach children the basics of decentralizationLibraries and community: interaction in the new format** (p. 10)
Victoria Zhovtylo, public activist, project coordinator of NGO "Development fund community initiatives", MalaVyska Kirovograd region. NGO "Development fund community initiatives" has undertaken training of youth people of Mala Vyska in basic aspects of local government reform in Ukraine..

Financial decentralization: challenges and opportunities (p. 11)
Natalya Vinnichenko - Candidate of Economic Sciences, the associate professor of accounting and the taxation of Educational and scientific institute of UABS business technologies, the public activist, Sumy. The financial aspect of decentralization for the united territorial communities.

Development of folk art in the united territorial communities of the Khmelnytskyi region. Present realities and prospects of development (p. 13)
Anatoly Byelyevantsev - acting as the director of Khmelnitsky regional scientific and methodical center of culture and art, the honored worker of arts of Ukraine. The problems of development folk art and the work of clubs during the decentralization and formation of united territorial communities.

It is necessary to inform on decentralization on local level (p. 15)
Anastasiya Shevchenko - assistant of "Information Support of Reforming of Local Government" project, Kropyvnytskyi.

Presentation of the "Information Support of Reforming of Local Government" project which implemented by Institute of Socio-Cultural Management.

Leonid Zhovtylo: I approve decentralization and support by own work! (p. 17)
Leonid Zhovtylo - expert on local government, executive Director of the NGO "Development fund community initiatives", MalaVyska, Kirovograd region. Formula of success development of the united territorial community "Community + authorities = success".

How to increase quality of education in the conditions of decentralization (p. 21)
Eider Seitosmanov - expert of "Support of Decentralization in Ukraine" Swedish-Ukrainian project, Kyiv.
Answers to topical issues like how education in the community will work, which will network of education, how to create a quality education authorities, how to resolve personnel questions and improve work of methodical services.

Citizens have to understand that they also are reform (p. 25)
Successful projects NGO "Development Agency Prydniprov'ya" (Pereyaslav-Khmelnitsky, Kyiv region).

Spirit Indestructible young activists (p. 21)
Irina Chemaris - deputy of the Kirovohrad regional council, the head of the constant commission of regional council concerning health care and social policy, the director of the Alexandria regional center of social services for a family, children and youth. Irina Chemeris has shared her thoughts of the decentralization process, its opportunities and risks for the united territorial communities.

Проект фінансується Європейським Союзом

ЕВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА

ІСКМ

Проект ІСКМ "Інформаційна підтримка реффрмування місцевого самоврядування"

Мета проекту: Сприяти імплементації реформи децентралізації в Україні відповідно до Угоди про асоціацію Україна-ЄС шляхом підвищення компетентності місцевих лідерів в цих питаннях і поліпшенні інформованості громадян щодо цілей, завдань і перспектив об'єднаної територіальної громади.

Проект реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках проекту "Просування реформ в регіони", що виконується Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) у співпраці з Європейською правдою.

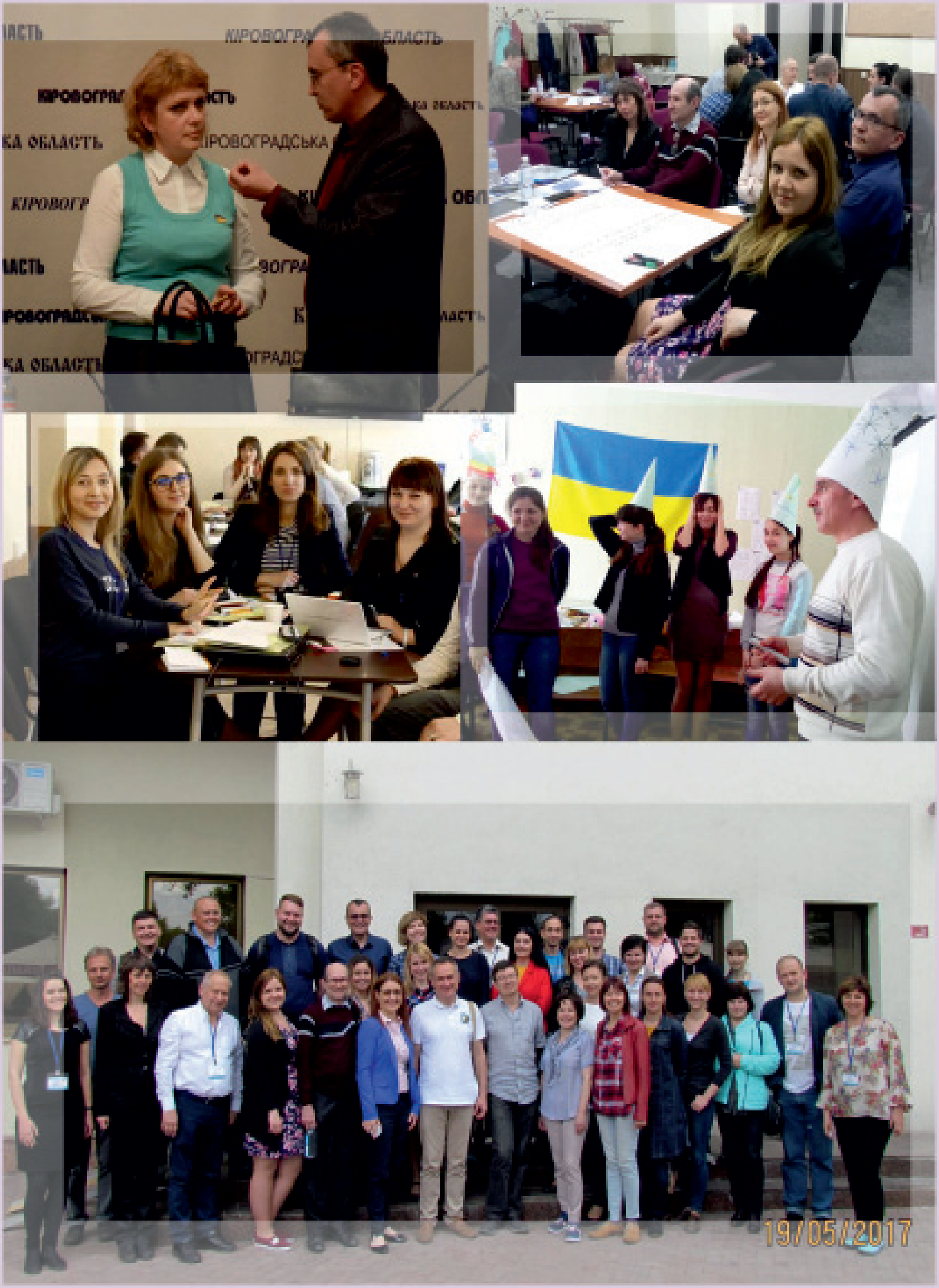
19/05/2017